

นโยบายรัฐเกี่ยวกับระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย:
แนวทางการปฏิบัติเพื่อคลี่คลายความรุนแรงอาชญากรรม
The Royal Thai Police's Use of Force Policy:
A Guideline for Reducing Criminal Violence

สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ*

กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Sitthipat Chalermmyot*

Police Education Bureau, Royal Thai Police Headquarters

Received: February 4, 2021

Revised: March 25, 2021

Accepted: March 29, 2021

บทคัดย่อ

ระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสิ่งที่รัฐต้องพึงจัดให้มีขึ้นอันเป็นผลจากการอนุวัติแนวนโยบายแห่งรัฐให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อีกทั้งการจะใช้กำลังหรืออาวุธปืนของผู้บังคับใช้กฎหมายกับประชาชนของแต่ละรัฐ ยังถูกกำกับไว้ภายใต้หลักพื้นฐานที่มีการลงนามร่วมกันของสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกและได้มีการลงนามเพื่อยอมรับนำไปปฏิบัติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ทำการศึกษาเทียบเคียงแนวทางปฏิบัติที่เป็นสากลก่อนพัฒนาขึ้นเป็นแนวนโยบายที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงข้อกำหนดของไทย โดยได้มีการประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2559 มีการเร่งรัดเพื่อทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานก่อนจะเริ่มมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงแนววิธีการปฏิบัติ ประเด็นของระดับการใช้กำลังนี้มีที่มาเชิงเหตุผลในการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจที่ต้องมาจากการฝึกทักษะทางสมองเพื่อสร้างระบบการจดจำกล้ามเนื้อที่สมบูรณ์และเป็นไปตามอัตโนมัติในสภาวะคับขัน การใช้แนวนโยบายระดับการใช้กำลังต้องมีการอธิบายแบบสหสาขาวิชาชีพ มีความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สามารถตอบทุกคำถามในเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับข้อพึงกระทำและข้อไม่พึงกระทำ บทความนี้จะเชื่อมโยงให้เห็นถึงประเด็นที่เกิดขึ้นแล้วในต่างประเทศ และประเด็นที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ หรือมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นใหม่ในประเทศไทย โดยจะอธิบายถึงเนื้อหาที่มาของหลักการใช้กำลังของตำรวจไทยอย่างคร่าว ๆ ก่อนทำการวิพากษ์เชื่อมโยงถึงสิ่งที่ต่างประเทศกำลังก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่าประเทศไทยเพิ่งจะเริ่มนำนโยบายนี้มาปรับใช้ไม่นานเพราะติดข้อจำกัดความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมและข้อกำหนด

คำสำคัญ: ระดับการใช้กำลัง นโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Abstract

The use of force by police officers had to be enforced according to the Universal Declaration of Human Rights. It is permitted under the use of force policy of United Nations and Thailand is also a member of United Nations. The Royal Thai Police studied and regulated it to be in agreement with the principles of human rights and Thai laws and announced new policy on use of force in 2016. The Royal Thai Police provided better understanding on this matter to police officers before publicizing guidance to communities. The main point of this was to allow police officers to quickly tailor a response and apply force, if necessary. Situational awareness was essential, and officers were trained to judge when a crisis required the use of force to regain control of a situation. The use of force by police officers was considered interdisciplinary and behavior science approach which can answer all operational questions related with Dos' and Don'ts. This article focused on issues in other countries and issues that were going to take place in Thailand by presenting background and contents on the use of force policy in Thailand before reviewing the use of force policy in other countries that was progressing rapidly. Although Thailand had just begun to adopt this policy because of cultural differences and legal restrictions.

Keywords: Use of Force, Royal Thai Police's Policy

บทนำ

ประเทศไทยเริ่มนำแนวนโยบายหลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจออกใช้ในปี พ.ศ. 2559 โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจก่อนทำการฝึกทักษะทางยุทธวิธีเฉพาะทางแบบแยกส่วน เช่น การฝึกอาวุธปืน การฝึกกระบอง การฝึกเอาตัวรอด ก่อนจะนำยุทธวิธีทั้งหมดมารวมกันเพื่อฝึกปฏิบัติในภาพรวม ภายหลังการใช้งานได้เกิดปรากฏการณ์อาชญากรรมหลายเหตุการณ์ที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับแนวนโยบายที่กำหนดให้นำไปปฏิบัติ โดยหนึ่งในปัญหาหลัก คือ การไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ และการเกรงกลัวผลของกฎหมายที่จะตามมาในช่วงท้ายหลังปฏิบัติการ ความไม่มั่นใจในทักษะความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ และผลที่ได้รับจากความผิดพลาดนั้นมักนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์

อันที่จริงแล้วแนวนโยบายหลักการใช้กำลังมีความเป็นสากล มีแนวทางในการปฏิบัติที่ค่อนข้างชัดเจน เพียงแต่มีประเด็นเรื่องข้อจำกัดของกฎหมายแต่ละประเทศ หรือประเด็นที่แปลกแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรม แม้ว่าในบางประเทศจะมีข้อกฎหมายที่ต่างกันไปในแต่ละรัฐ แต่ท้ายที่สุดแล้วหลักการพื้นฐานที่นำมาใช้หลักคือ “การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

ปรากฏการณ์ทางสังคมที่นำไปสู่ความเชื่อในภาพรวม สะท้อนให้ภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นมิติมาตรวัดคุณธรรมทางสังคม มิติวัฒนธรรมใหม่ทางเทคโนโลยีที่ไร้ขอบเขตความพหุ มิติการพิพากษาคัดสินจากฐานความคิดที่บิดเบี้ยวโดยใช้ภาพฉายจากภาพยนตร์ตะวันตก สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหา และอุปสรรคสำคัญในการจะต้องเร่งอธิบายทุกภาคส่วนของสังคมให้ได้รับทราบข้อมูลตามความจริง

บทความนี้เขียนขึ้นในลักษณะของการอธิบายปรากฏการณ์ของสังคมโลกโล่เรียงมาจนกระทั่งสังคมไทย ภายใต้บริบทของการวิพากษ์แนวโน้มนั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการกับผู้อ่านที่จะสามารถกระตุกต่อมความคิดให้รู้จักการแสวงหาข้อมูลความจริงเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การวิจัยเกี่ยวกับระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยในอนาคต

เนื้อหา

“...ขอให้สำนึกถึงความรับผิดชอบของตำรวจ ผู้ได้ชื่อว่าเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ตำรวจย่อมมีหน้าที่เป็นผู้บำบัดทุกข์ บำรุงสุขของอาณาประชาราษฎรอย่างใกล้ชิด ในการปราบปรามการกระทำผิดกฎหมาย และรักษาสันติสุขนั้น นอกจากความรู้ความสามารถในหน้าที่แล้วย่อมต้องวางตนให้เป็นแบบอย่างอันดี เพราะความนิยมเคารพเลื่อมใส ยังความอบอุ่นร่มเย็นแก่บรรดาประชาราษฎร มีความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม และความกรุณาปราณีประกอบไปด้วย คราวใดที่ควรให้ความช่วยเหลือ หรือคำแนะนำอันจะเป็นประโยชน์ได้แล้ว ก็ต้องพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือคำตักเตือน เช่นว่านั้น ด้วยความเมตตาปราณี รวมความว่าควรจะต้องวางตนเหมือนหนึ่งเป็นพี่เลี้ยงและผู้รับใช้ประชาชนด้วยในคราวเดียวกัน ถ้าท่านได้ยึดมั่นอยู่ในข้อเหล่านี้ และพยายามบำเพ็ญตน และอบรมผู้ที่จะอยู่ในบังคับบัญชาของท่านต่อไปตามนัยที่ว่านี้แล้ว ประโยชน์และความสุขจะบังเกิดแก่ชาติบ้านเมืองเป็นแท้”

พระบรมราโชวาทตอนหนึ่งของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานกระบี่แก่นักเรียนนายร้อยตำรวจ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 (Matichononline, 2017)

จากตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาท ที่ได้พระราชทานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายได้นำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในชีวิตราชการตำรวจนั้น การปฏิบัติราชการในทุกวันต้องน้อมนำมาเป็นหนทางในการรักษาความดีงามในหน้าที่ โดยจะเห็นได้ว่าทรงเน้นให้เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือหรือตักเตือนประชาชนด้วยความเมตตาปราณี

แนวพระบรมราโชวาทที่ทรงแนะนำนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้นำมาใช้เป็นแนวนโยบายปฏิบัติที่จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายได้มีจิตสำนึกอันจะเป็นที่รักของประชาชน การปรับประยุกต์ขั้นตอนมาตรฐานสำคัญสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงเน้นให้มีการออกคำสั่งด้วยวาจา (Verbalization) การกล่าวตักเตือน หรือการแสดงออกด้วยท่าทาง (Body Language) เพื่อขอความร่วมมือให้ปฏิบัติตาม โดยการจัดการกับสถานการณ์สำคัญด้วยกระบวนการที่สอดคล้องกับหลักมนุษยธรรม (Humanity) และหลักสิทธิมนุษยชนสากล (Human Right)

ภาพยนตร์กับความเชื่อและอคติของสังคม

จากปรากฏการณ์ภาพข่าว และเหตุการณ์จำนวนมากเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกยิงเสียชีวิตขณะปฏิบัติหน้าที่ หรือได้รับบาดเจ็บจากการเข้าระงับเหตุร้ายในที่ชุมนุมชน สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงนำมาซึ่งความสูญเสียต่อครอบครัวตำรวจแต่ละท่านให้เห็นผลกระทบที่มีต่อความเชื่อมั่นศรัทธาขององค์กรตำรวจในภาพรวม หลายกรณีศึกษาเป็นบทเรียนราคาแพงที่ต้องแลกมาด้วยชีวิต และน้ำตา หลายกรณีศึกษาแลกมาด้วยการถูกพิพากษาจากสังคมถึงความไม่เหมาะสม หรือการถูกกล่าวหาว่ากระทำเกินกว่าเหตุ และหลายกรณีศึกษาเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาให้ผู้อื่นไว้อาลัย

ขวัญกำลังใจที่ถูกบั่นทอนทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปได้ยากมากยิ่งขึ้น ประกอบกับฐานคติทางสังคมที่มีต่อยุทธวิธีตำรวจมีมุมมองที่ไม่กระจ่างชัด ความเข้าใจของประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่จึงเห็นภาพฉาย การปฏิบัติงานทางยุทธวิธีของเจ้าหน้าที่ตำรวจผ่านภาพยนตร์ เช่น การไล่ล่ากันอย่างเมามันของรถเจ้าหน้าที่ตำรวจกับรถผู้กระทำความผิดบนท้องถนนสาธารณะที่มีประชาชนผู้บริสุทธิ์ใช้เส้นทางรวมอยู่ด้วยความสามารถพิเศษของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะสามารถเลือกจุดเลี้ยวอาวุธปืนได้แม้จะตกอยู่ในสภาวะคับขัน การเล็งอาวุธปืนเพื่อไล่ยิงยางรถยนต์ที่ผู้กระทำความผิดใช้หลบหนี เพื่อหวังจะให้รถยนต์คันนั้นหยุด การเคลื่อนที่ การวิ่งลุยติดตามผู้กระทำความผิดฝ่าเข้าไปท่ามกลางตลาดที่มีผู้คนมากมายแต่ยังมีการใช้อาวุธปืนอย่างต่อเนื่อง การล้อมจับที่มีการใช้อาวุธสงครามหนักยิ่งกล่มเข้าไปในอาคาร การบุกเดี่ยวของเจ้าหน้าที่ตำรวจพร้อมอาวุธปืนจำนวนมากเพื่อเข้าระงับเหตุ หรือการถืออาวุธปืนแหว่งไกวขณะวิ่งไล่ผู้กระทำความผิดในที่ชุมนุม เป็นต้น ภาพทั้งหมดที่จดจำนั้นล้วนปรากฏอยู่ในภาพยนตร์หากแต่ความเป็นจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่

ผลจากการบริโภคสื่อภาพยนตร์ที่มีภาพเกินจริงก่อให้เกิดความเชื่อบนโลกเสมือน และสร้างความเข้าใจให้กับผู้เสพสื่อว่ายุทธวิธีตำรวจที่ได้เห็นจากภาพยนตร์ คือ “ความถูกต้อง” การเห็นภาพซ้ำ ๆ ยิ่งก่อพฤติกรรมฝังหัวว่าสิ่งที่ได้เห็นในภาพยนตร์ปฏิบัติได้จริง โดยไม่เคยได้รับรู้รับทราบหลักปฏิบัติ และขั้นตอนมากมายก่อนการตัดสินใจใช้กำลัง เพื่อระงับเหตุที่แท้จริงไม่มีโอกาสทราบแนวทางการปฏิบัติที่มีข้อกำหนดกฎหมายอย่างเคร่งครัด และไม่มีพื้นฐานความเข้าใจถึงระดับการเลือกใช้อาวุธที่สอดคล้องได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด

กระแสสังคมที่ยึดยึดยึดโยงแบบแผนที่ได้จากภาพยนตร์ตะวันตกอย่างไร้ขีดจำกัด ผลผลิตที่ตอบสนองความบันเทิงจึงเป็นมายาคติติดตามมากกว่าภาพจากการปฏิบัติงานจริง และผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมต่างเชื่อเช่นนั้น ข้อมูลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประชาชนทั่วไปได้รับผ่านวาทกรรมบนสื่อออนไลน์ สามารถกระจายการรับรู้ที่ต่อยอดความคิดไปได้หลากหลาย โดยเนื้อหาบางส่วนปราศจากการกลั่นกรองข้อเท็จจริงและขาดการวินิจฉัยจากผู้ที่มีองค์ความรู้เฉพาะทาง อิทธิพลของสื่อสมัยใหม่จึงสูงเพียงพอที่จะชักจูงให้ประชาชนทั่วไปเชื่อได้ โดยปราศจากข้อสงสัยกลายเป็นยุทธวิธีตำรวจในอุดมคติที่ไม่ได้มีอยู่จริง

ทุกวันนี้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีความยุ่งยากซับซ้อนเป็นทวีคูณ เพราะนอกจากต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างถูกต้องทุกประการแล้ว การพิจารณาใช้ดุลยพินิจที่กว้างขวางยังต้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะตอบคำถามสังคมได้แทบในทุกอริยาบถของการเคลื่อนไหว ซึ่งนั่นแทบเป็นไปได้เลยในโลกของความเป็นจริงที่ไม่ใช่สมการทางคณิตศาสตร์ เพราะภายใต้สถานการณ์คับขัน สภาวะกดดันแทรกซ้อน ประกอบกับเหตุปัจจัยมากมายด้านกายภาพอย่างสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเร่งให้เกิดการตัดสินใจตั้งแต่ความร้อนของอากาศ แสงสว่าง ไปจนกระทั่งทิศทางของลม และปัจจัยด้านชีวภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เช่น ความอ่อนล้า

สะสม อัตราการเต้นของหัวใจที่สูงเกินไปในภาวะฉุกเฉิน ปฏิกริยากล้ามเนื้ออัตโนมัติที่นอกเหนือจากการควบคุมของระบบประสาทจากสมอง ยังมีปัจจัยจากภายนอกซึ่งจะต้องพิจารณาระเบียบข้อบังคับของกฎหมาย และนโยบายอย่างรัดกุม เพื่อป้องกันผลจากการพลาดพลั้ง หรือสำคัญผิดทั้งหมดที่กล่าวถึงข้างต้นเกิดขึ้นในช่วงเสี้ยววินาที แต่ต้องมีคุณสมบัติที่พอดีในการตอบสนองต่อผู้กระทำผิดที่อยู่ตรงหน้าได้อย่างสมเหตุสมผล

กระบวนการทางสังคมที่แตกต่างทำให้ตำรวจไทยถูกหล่อหลอมให้รู้จักการวินิจฉัยเพิ่มเติมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะความเป็นสังคมพุทธที่เน้นให้ต้องมีเมตตาต่อกันอย่างถึงที่สุด การปฏิบัติที่ถูกต้องจึงอาจไม่ถูกใจหรืออาจไม่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตแบบไทยที่ไม่ค่อยเคร่งครัดในกฎระเบียบ สิ่งนี้แตกต่างจากตำรวจในสหรัฐอเมริกาที่ถูกสอนว่าพวกเขาสามารถใช้กำลังร้ายแรงได้หากพวกเขาเชื่อว่าบุคคลหนึ่งเป็นบุคคลที่ก่อเหตุร้ายแรงต่อตัวเอง หรือก่อเหตุร้ายแรงกับผู้อื่น โดยใช้ “ความสมเหตุสมผล (Reasonableness)”

อคติที่สังคมมีต่ออาชีพตำรวจ นอกจากจะสร้างมุมมองที่ขัดแย้งในตัวตนเมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่แล้ว สิ่งหนึ่งที่หลีกเลี่ยงได้ลำบาก คือ อารมณ์ และอคติส่วนบุคคลจากประสบการณ์ดั้งเดิม ในสหรัฐอเมริกามีหลายกรณีที่น่าเชื่อว่าคนอเมริกันผิวสีเฝ้ามองว่าคนผิวดำมีความก้าวร้าว และเป็นอันตรายมากกว่าคนผิวขาว แนวโน้มในการที่คนผิวดำจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังจึงมีสูงกว่า และอคติเหล่านั้นมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อกระบวนการคิดตัดสินใจสุดท้าย การตอบสนองต่อสถานการณ์เดียวกันจึงอาจดูเหมือนไม่เกิดผล หากเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังกับคนผิวขาว แต่อาจดูเหมือน “สมเหตุสมผล” อย่างสมบูรณ์ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้วิธีการนั้นกับคนผิวดำ

ข้อแตกต่างเรื่องอคติในการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงยังเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยาก และมักแสดงอาการต่อเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมตอบโต้ แม้ว่าปัจจุบันจะยังไม่มีรายงานในประเทศไทยถึงการเลือกปฏิบัติในการใช้กำลังอย่างมีอคติส่วนบุคคล หรือขาดการยับยั้งชั่งใจทางอารมณ์ แต่ในอนาคตแนวโน้มอคติด้านการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับเพศสภาพ หรือการแตกต่างของความคิดทางการเมือง อาจจะเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญกับสังคมไทย

ความสำคัญของหลักการใช้กำลังของไทย

องค์การสหประชาชาติได้กำหนด Code of Conduct for Law Enforcement Officials (United Nations Publications: Rights and Permissions, 1979) ซึ่งถูกรับรองโดยมติที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติที่ 34/169 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2522 มาตรา 3 ได้กำหนดกรอบการใช้กำลัง (Use of Force) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าให้กระทำได้เฉพาะกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่ง และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่รัฐจึงต้องมีดุลพินิจในการนำไปใช้ที่ไม่เกินกว่าเหตุ หรือได้สัดส่วนกับพฤติกรรมต่อมา UN Congress ในการประชุมเรื่อง Prevention of Crime and the Treatment of Offenders ครั้งที่ 8 ที่กรุงฮาวานา ประเทศคิวบา ระหว่างวันที่ 27 สิงหาคม ถึงวันที่ 7 กันยายน 2533 ได้มีการรับรอง Basic Principles of the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 1990) ที่มีรายละเอียดมากขึ้น แนวทางดังกล่าวประเทศสมาชิกต่าง ๆ ที่ให้การรับรองต้องหาช่องทางในการนำไปปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกฎหมายของแต่ละประเทศเอง ปัจจุบันหลายประเทศจึงยกประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นมากล่าวอ้างในฐานะของกฎหมาย (Human Rights Law) และปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อจะบ่งบอกความเป็นสากล หลักสิทธิมนุษยชน

จึงถูกใช้เพื่ออธิบายข้อบ่งชี้ทางจริยธรรม และคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน แม้ว่าการกระทำนั้นอาจถูกต้องตามกฎหมายแต่หากละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนสิ่งเหล่านั้นมักไม่เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะเรื่องของสิทธิในการจะมีชีวิตอยู่ (Right to Life) ที่ระบุในมาตรา 3 ถือเป็นจุดสูงสุดของปณิญา

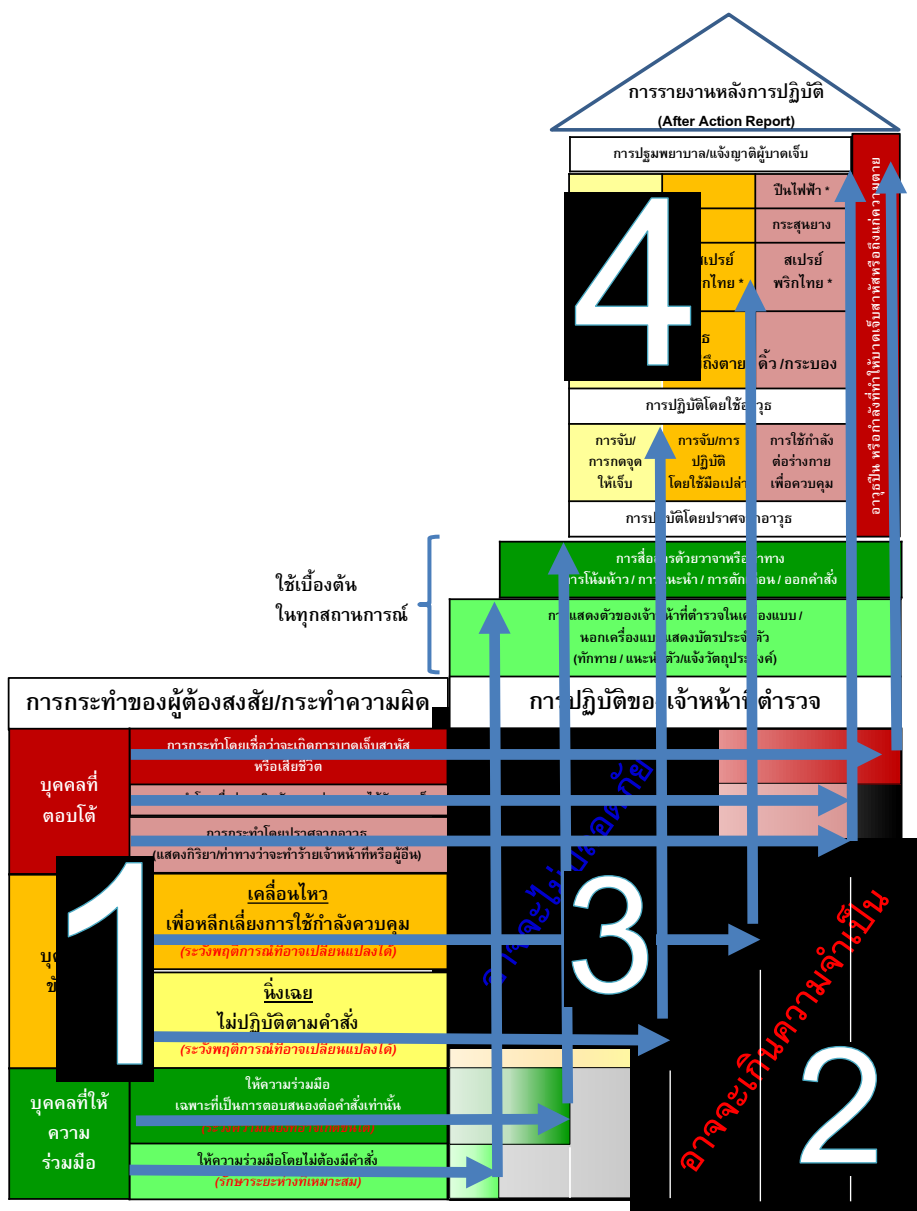
หลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจของไทย (Royal Thai Police 2016) ที่เน้นย้ำหลักสิทธิมนุษยชนจึงแบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ โดยใช้แถบสีเป็นเครื่องมือแสดงระดับความรุนแรง ซึ่งได้แก่

ส่วนที่ 1 การกระทำของผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัย แบ่งออกเป็น 3 ระดับใหญ่ ๆ คือ บุคคลที่ปฏิบัติตามบุคคลที่ขัดขึ้น บุคคลที่ตอบโต้เน้นให้ผู้กระทำความผิดมีการลงมือกระทำก่อน เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงจะสามารถสนองตอบต่อสถานการณ์นั้น ๆ ได้โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสม

ส่วนที่ 2 การกระทำที่อาจจะเกิดความจำเป็น เน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการเลือกใช้เครื่องมือตอบโต้ทางยุทธวิธีที่พอเหมาะสมได้สัดส่วนกับสถานการณ์

ส่วนที่ 3 การกระทำที่อาจจะไม่ปลอดภัย เน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเลือกใช้เครื่องมือตอบโต้ทางยุทธวิธีที่สอดคล้องกับการกระทำของผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องสงสัย เพราะหากเลือกเครื่องมือในระดับที่ต่ำเกินไปไม่สัมพันธ์กับภัยคุกคาม อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเอง หรือประชาชนผู้บริสุทธิ์

ส่วนที่ 4 เครื่องมือตอบโต้ทางยุทธวิธีที่เหมาะสม เน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการเจรจา ออกคำสั่ง สื่อสารบรรเทาผลร้ายก่อนเบื้องต้นในทุกสถานการณ์ ก่อนจะนำไปสู่การใช้กำลังที่อาจมีความรุนแรงจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต โดยในส่วนนี้ได้มีการกำหนดอาวุธเพื่อตอบโต้ออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ การตอบโต้โดยปราศจากอาวุธ และการตอบโต้โดยใช้อาวุธ อันได้แก่ กระบองทางยุทธวิธี สเปรย์พริกไทย กระสุนยาง และปืนไฟฟ้า แต่อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของการใช้กำลังทั้งหมดเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้อยู่ในสถานการณ์ต้องทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นอย่างเหมาะสมเพื่อรักษาชีวิตของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน และหลักสิทธิของเหยื่อ

ภาพที่ 1 รูปแบบระดับการใช้กำลังเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ที่มา: National Human Rights Commission of Thailand (2013)

ปัจจุบันแนวนโยบายนี้มีการเคลื่อนไหวอย่างค่อยเป็นค่อยไปในเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับปฏิบัติการ เพราะยังต้องมีการปรับพื้นฐานความเข้าใจ และให้ความรู้กับประชาชนให้มากขึ้นก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ สังคมตำรวจในประเทศที่เจริญแล้วการพัฒนาปรับปรุงระดับการใช้กำลังจึงใช้วิธีการออกนโยบายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำไปปฏิบัติ โดยเน้นหนักให้มีความยืดหยุ่น สามารถผ่อนปรนความรุนแรงลงได้ ยึดหลักการ “Protect-Life” ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากวิธีการที่รัฐต่าง ๆ ออกเป็นนโยบาย คือ สามารถปรับปรุงให้สอดคล้อง

กับวิธีการ หรือรูปแบบในการตอบโต้ใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แม้ว่ารายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติอาจแตกต่างกัน ออกไปบ้าง แต่โครงสร้างหลักของวิธีการสื่อสาร และกระบวนการสร้างนโยบายจะมีความใกล้เคียงกัน เช่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย และการค้นคว้าเพื่อศึกษาเปรียบเทียบก่อนจะออกเป็นนโยบายจริง

ความแตกต่างที่ต้องเป็นหนึ่งเดียว ต้นแบบของหลักการใช้กำลังไม่เด่นชัดว่าประเทศใดเป็นกรณีเริ่ม แต่แนวนโยบายแกนบังคับจะมีหลักการคิดที่เหมือนกัน คือ ความปลอดภัยของประชาชนต้องมาก่อนเสมอ ความแตกต่างนี้ถือเป็นสาระสำคัญของการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ตัวอย่างต้นแบบที่เห็นเด่นชัดถึงประเด็น ขอกฎหมายกับหลักการใช้กำลังที่มีความหลากหลาย คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีการนำร่องในการใช้ระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีความจำเพาะเจาะจง และยุ่งยาก เพราะขอกฎหมาย กับระดับการใช้กำลังของแต่ละรัฐแตกต่างกัน ข้อขัดแย้งส่วนใหญ่ที่คลุมเครือจึงมักจบลงที่ศาลสูงของประเทศ (Supreme Court) เนื้อหาของโครงสร้างแนวนโยบายการใช้กำลังจึงใช้วิธีกำหนดพฤติกรรมเริ่มต้นของผู้กระทำ ความผิดเป็นโจทย์ และใช้การตอบโต้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นคำแก้ โดยต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่จะกระทำได้ ต่อเมื่อ เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่น หรือเพื่อมีผลในการคุมขัง จับกุม และเพื่อดำเนินการตรวจค้น ตัวอย่าง เช่น นโยบายระดับการใช้กำลังของตำรวจลาสเวกัส ที่เน้นระดับความรุนแรงในการใช้กระบอกทางยุทธวิธีโดย อนุญาตให้ทำการตีบริเวณจุดสำคัญอันอาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ เช่น ศีรษะ คอ กระดูกสันหลัง หรือไต รวมถึง กำหนดรูปแบบการออกคำสั่งเพื่อให้ผู้ต้องสงสัยต้องปฏิบัติตาม อย่างไม่มีเงื่อนไขเป็นสาระสำคัญ เช่น ต้องมีการออกคำสั่งก่อนการใช้อาวุธปืนว่า “นี่เจ้าหน้าที่ตำรวจ หยุดหรือจะยิง” หรือต้องมีการออกคำสั่งก่อน การใช้สเปรย์พริกไทยว่า “ทำในสิ่งที่ฉันบอกให้คุณทำ หรือจะให้อึดพ่นด้วยพริกไทย” แต่รูปแบบของประโยค สื่อสารเช่นนี้ไม่ได้มีกำหนดไว้ในแนวนโยบายการใช้กำลังของไทย หรือนโยบายการใช้กำลังของตำรวจซีกาโก ที่มีการนำเสนอเป็นแผนภาพอธิบายแนวปฏิบัติ โดยมีแนวทางระดับการใช้กำลังในส่วนของการกระบอกทาง ยุทธวิธีที่ต่ำกว่าลาสเวกัส ไม่เน้นการตี หรือพาดในจุดที่สำคัญ และเปลี่ยนวิธีการเพื่อลดระดับความรุนแรงจาก การพาดเป็นการกดให้เจ็บแทน ซึ่งรูปแบบของการใช้กระบอกนี้แตกต่างจากของไทยที่ยังอนุญาตให้ทำการพาดได้ ในจุดที่สำคัญ โดยยังไม่กล่าวถึงการใช้กระบอกเพื่อการกดให้เจ็บ หรือนโยบายการใช้กำลังของตำรวจเยอรมัน ที่เน้นการจำแนกกลยุทธ์ในการป้องกันตนเอง (Self-Defense) ก่อนจะตอบสนองกับการกระทำของผู้กระทำ ผิดโดยจะไม่ลงรายละเอียดเครื่องมือตอบโต้มากนัก แต่จะเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับวิธีสื่อสารกับผู้กระทำ ผิดเพื่อหลีกเลี่ยงการปะทะมากกว่า

จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างข้างต้นมีความหลากหลายมากมายของแต่ละรัฐในการจะกำหนดแนวนโยบาย ด้านการใช้กำลังแต่ความแตกต่างที่เกิดจากความไม่เข้าใจของประชาชนระหว่างรัฐต่อรัฐอาจส่งผลต่อ ความรุนแรงในการตอบโต้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่แตกต่างกันได้ในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในประเทศที่ไม่ได้ ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเป็นภาษาราชการ ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดเป็นแบบการสื่อสารทั้งภาษาถิ่น และภาษาอังกฤษเพื่อให้การออกคำสั่งเบื้องต้นก่อนการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นตามลำดับขั้นตอนที่ จะสามารถยกมาตรฐานการปฏิบัติงานขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง การสร้างรูปแบบการสื่อสารที่ชัดเจนจึงทำให้ การประชาสัมพันธ์เงื่อนไขที่ประชาชนต้องปฏิบัติตามทำได้ง่ายขึ้น

แม้ว่าระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย อาจไม่ได้มีปัญหาความแตกต่างในด้านกฎหมาย แต่ข้อจำกัดวัฒนธรรมท้องถิ่น ความไม่เชี่ยวชาญด้านภาษาถิ่นและภาษาต่างประเทศ อาจกลายเป็นประเด็น ที่คาดไม่ถึงและอาจนำมาซึ่งความผิดพลาดได้

ในช่วงแรกที่มีการนำหลักการใช้กำลังออกใช้ หลายประเทศจึงมีข้อถกเถียงมากมายเรื่องความปลอดภัยของประชาชน รวมถึงประเด็นด้านข้อกฎหมายที่ยังไม่มีแนวคำพิพากษารองรับว่าการกระทำแค่ไหนถึงจะเพียงพอสอดคล้องกับพฤติกรรม อีกทั้งหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้อธิบายยังมีที่ไปที่ไปไม่ชัดเจน ในขณะที่หลายเครื่องมือตอบโต้ที่ใช้เพื่อยับยั้งยังไม่มีผลจากการศึกษาที่มากเพียงพอจะยืนยันได้ว่ามีความปลอดภัยจริง จนกระทั่งมีการใช้นโยบายการใช้กำลังอย่างแพร่หลายในรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา งานวิจัยเชิงประจักษ์จึงเริ่มออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม โดยจากบทความเรื่อง Police Use of Force: The Impact of Less-Lethal Weapons and Tactics (Philip Bulman, 2010) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า จากผลการศึกษาอาวุธที่ทำให้ไม่ถึงตายลดการบาดเจ็บของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และผู้กระทำความผิดลงได้มาก เพราะในการจับกุมแต่ละครั้ง รวบรวมร้อยละ 15 ถึง 20 ของการจับกุมจำเป็นต้องมีการใช้กำลัง และจากการศึกษาการบาดเจ็บของเจ้าหน้าที่และพลเรือนระหว่างการใช้กำลังนั้น อัตราการบาดเจ็บของพลเรือนอยู่ระหว่างร้อยละ 17 ถึง 64 ซึ่งขึ้นอยู่กับภาระงานของหน่วยงาน ขณะที่อัตราการบาดเจ็บของเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ระหว่างร้อยละ 10 ถึง 20 เท่านั้น การบาดเจ็บส่วนใหญ่ในการใช้กำลังจึงมีตั้งแต่รอยขีดข่วนเล็กน้อย การถูกสุนัขกัด แผลเจาะ รอยถลอก หรือกระดูกหัก บาดเจ็บภายใน ไปจนกระทั่งบาดเจ็บสาหัสถึงขั้นเสียชีวิต โดยจากตัวเลขนี้ดูจะไม่เป็นสถิติที่ตึงเครียดในการที่จะอธิบายว่านโยบายการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจนี้จะทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น

ประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านยุทธวิธีตำรวจจึงมีการนำปืนไฟฟ้ามาใช้คู่กับอาวุธปืน เพื่อลดอัตราการปะทะที่อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บ หรือถึงขั้นเสียชีวิตเมื่อต้องยับยั้งผู้กระทำความผิดในระยะประชิด โดยข้อมูลตัวเลขที่น่าสนใจเกี่ยวกับการนำเครื่องมือที่ใช้ควบคุมด้วยพลังงานไฟฟ้า (Conducted Energy Devices (CEDs)) หรือที่คนทั่วไปรู้จักชื่อของผลิตภัณฑ์ปืนไฟฟ้ายี่ห้อ Taser ปรากฏในรายงานการวิจัย เรื่อง A Multi-Method Evaluation of Police Use of Force Outcomes: Final Report to the National Institute of Justice (Michael R. Smith, J.D., Ph.D., 2010) ประกอบกับรายงานจากองค์กรนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International, 2015) ว่าอัตราการบาดเจ็บของผู้กระทำความผิดที่ถูกยับยั้งด้วยปืนไฟฟ้ากว่า 75,000 ราย จะมีราว 500 ราย เท่านั้น ที่มีโอกาสถึงขั้นเสียชีวิต โดยอาจไม่ได้เป็นผลโดยตรงมาจากการใช้ปืนไฟฟ้าแต่เกิดจากผลทางอ้อมที่ตามมาในภายหลังแทน เช่น บุคคลเหล่านั้นอาจสวมใส่เครื่องกระตุ้นหัวใจ หรือการถูกช็อตต่อเนื่องจากปืนไฟฟ้าคนละกระบอกในระยะเวลาที่ต่อเนื่องนานเกินไป เป็นต้น ซึ่งมีรายงานทางการแพทย์ที่น่าสนใจในหนังสือ 2011 Electronic Control Weapon Guidelines (Police Executive Research Forum, 2011) ว่าการถูกช็อตเกินกว่า 15 วินาที อาจมีผลเสียต่อร่างกายถึงขั้นบาดเจ็บสาหัสหรือร้ายแรง แต่อย่างไรก็ตาม ปืนไฟฟ้าก็มีข้อจำกัดที่ละเอียดอ่อนและอาจเกิดอันตรายร้ายแรงได้หากใช้ผิดวิธี ข้อจำกัดนี้ปรากฏใน NIJ Research in Brief Police Use of Force (National Institute of Justice, 2011) ซึ่งรายงานถึงข้อต้องห้ามเกี่ยวกับการใช้ปืนไฟฟ้าในกลุ่มประชากร หรือสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ห้ามใช้ในพื้นที่ที่มีวัตถุไวไฟ ห้ามใช้ในหญิงที่เห็นได้ชัดว่าตั้งครรภ์ ห้ามใช้ในคนที่กำลังขับชยานพาหนะ ห้ามใช้ในคนที่ถูกใส่กุญแจมือ ห้ามใช้ในคนที่อยู่บนที่สูงเสี่ยงต่อการพลัดตก และห้ามใช้ในผู้สูงอายุ โดยข้อต้องห้ามปลีกย่อยเหล่านี้ ถือเป็นคำเตือนสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องหันมาสนใจทำการฝึกเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีศักยภาพในการจำแนกสิ่งแวดลอมที่ไม่เหมาะสมก่อนการตัดสินใจใช้กำลังด้วยปืนไฟฟ้า จนเป็นเหตุให้ในบางรัฐต้องออกกฎหมายการใช้ปืนไฟฟ้าแยกออกมาต่างหากจากนโยบายการใช้กำลังปกติ

ในทางตรงกันข้ามประเทศไทยจะยังมีข้อถกเถียงทางวิชาการมากมายเกี่ยวกับความปลอดภัยต่อสุขภาพที่เกิดจากการได้กระแสไฟฟ้าระดับสูงตรงเข้าสู่ร่างกาย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับอันตรายจากการเสียชีวิตจากเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพการทำลายสูงกว่าอย่างอาวุธปืนแล้ว ถือว่าปืนไฟฟ้าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการคุ้มครองชีวิตของผู้กระทำผิด และมีความปลอดภัยมากกว่าหากมีการเลี้ยงยิงที่ผิดพลาดไม่โดนเป้าหมาย ทั้งยังจำกัดวงของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดได้ในวงที่แคบกว่ามาก หากพิจารณาถึงกระสุนปืนหนึ่งลูกที่ออกจากปากกระบอกปืน กระสุนนี้สามารถเดินทางได้ไกลถึง 100-200 หลา ในรูปแบบของการเคลื่อนที่แบบโปรเจกไทล์ (Motion of a Projectile) การเดินทางในระยะไกลนี้อาจเสี่ยงสูงต่อการโดนประชาชนผู้ไม่เกี่ยวข้อง แต่หากเปรียบเทียบกับเพิ่มชนวนที่ปล่อยจากกระสุนของปืนไฟฟ้า ระยะทางจากปากกระบอกปืนที่สายไฟจะเดินทางไกลสุดได้เพียง 30 ฟุตเท่านั้น ซึ่งระยะทางนี้ออกแบบมาให้เพียงพอต่อการตัดสินใจตามหลักระยะ 21 ฟุต ที่มักเป็นที่กล่าวถึงอย่างบ่อยครั้งในวงวิชาการด้านยุทธวิธีตำรวจ

หลักการทางวิทยาศาสตร์กับระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่จึงไม่ใช่ตีความตัวบทกฎหมายไปสู่การปฏิบัติ แต่ยังคงแปลความเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์อีกด้วย เพราะการนำไปใช้ต้องมีความเข้าใจรายละเอียดทางเทคนิคก่อนจะนำไปสู่คำอธิบายข้อกฎหมายที่ต้องมีความเข้าใจไปถึงเศษเสี้ยวของเวลาในระดับวินาที

จากบทความเรื่อง Revisiting the “21-Foot Rule” (Ron Martinelli, 2014) ได้กล่าวถึงที่มาของหลักระยะ 21 ฟุต ซึ่งนำเสนอโดย Lt. John Tueller ครูผู้สอนอาวุธปืนให้กับกรมตำรวจเมืองซอลท์เลคซิตี ตั้งแต่ปี 1983 ที่จำลองสถานการณ์ให้ผู้ต้องสงสัยพร้อมอาวุธมีดพุ่งเข้าหาเจ้าหน้าที่เพื่อโจมตี เริ่มต้นจากการทดลองที่ระยะ 20 ฟุต หรือมากกว่านั้นก่อนจะค่อย ๆ ขยับเข้าใกล้ เพื่อหาวิธีการกำหนดระยะทางที่แท้จริงว่า “เจ้าหน้าที่สามารถเล็ง และยิงผู้ร้ายได้อย่างถูกต้องก่อนที่จะต้องสงสัยจะแทงเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อย่างไร” หลังจากทดลองทำซ้ำจนแน่ใจ จึงผลิตออกมาเป็นบทความเผยแพร่ ซึ่งได้ถูกส่งต่อไปยังเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอย่างกว้างขวางด้วยคำอธิบายที่มีเหตุผลถึง “ช่องว่างระหว่างการตอบโต้ (Reactionary Gap)” ที่กล่าวถึง การกระทำกับปฏิกิริยาตอบสนองของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะสามารถมีปฏิกิริยาทางกายได้อย่างทัน่วงทีกับผู้ต้องสงสัยที่มีอาวุธมีดในมือและมีเจตนาจะพุ่งเข้าทำร้ายเจ้าหน้าที่ที่ประจักษ์เหตุ

แม้ว่ากฎดังกล่าวจะมีข้อโต้แย้งถึงระเบียบวิธีการวิจัยด้านจิตวิทยา หรือแม้กระทั่งหลักการทางฟิสิกส์ แต่กฎนี้ก็ได้รับการยอมรับจนกลายเป็นหลักนิยามอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Doctrine) ของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วสหรัฐอเมริกา อย่างน้อยเกือบ 30 ปี จนกระทั่งได้มีคำอธิบายด้านจิตสรีรวิทยา (Psychophysiology) ออกมาเพิ่มเติม โดยคำอธิบายด้านจิตสรีรวิทยานำเสนอการอธิบายปฏิกิริยาของสมองที่มีต่อการตอบสนองทางร่างกาย ได้แก่ สมองส่วนหน้าที่ใช้ในการประมวลผล และตัดสินใจ สมองส่วนกลางที่ใช้ในการตระหนักรู้สถานการณ์ การตื่นตัว และความทรงจำที่ได้รับจากการฝึกฝน โดยเมื่อเผชิญภัยคุกคามสมองจะใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 0.58 วินาที ในการประเมินและพิจารณาว่าเป็นจริงหรือไม่ จากนั้นจะใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 0.56 ถึง 1.0 วินาที ก่อนจะทำการตัดสินใจเลือกหนทางที่ดีที่สุดแล้วสั่งการให้ดำเนินการตอบสนอง ซึ่งจากการศึกษาจะพบว่ามนุษย์มี 5 หนทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการจัดการกับภัยคุกคาม คือ การปกป้อง เตรียมตัวพร้อมสำหรับการต่อสู้ การปล่อยผ่านเลยไปไม่ยอมเข้าร่วม มีแนวโน้มในการยินยอมล่าถอย ยอมแพ้, การมีท่าทางตอบโต้ไม่ยินยอม เช่น ตะโกน ชี้นิ้ว หรือมีท่าทีก้าวร้าวใส่, การเข้าสู่สถานะตื่นตัว มีความตื่นตระหนก ความสับสน หยุดนิ่ง มีการใช้พลังกำลังที่มากเกินไปจนเกินปกติ และการยอมรับโดยยินยอมมอบตัว

นอกจากนี้ธรรมชาติของสมองมนุษย์ยังออกแบบให้จัดการกับภัยคุกคามในรูปแบบอัตโนมัติ ด้วยการกระตุ้นผ่านสมอง (Stimulant) ให้ร่างกายหลั่งสารอะดรีนาลิน (Adrenalin) อันจะทำให้เกิดการตื่นตัว กระตุ้นระบบกล้ามเนื้อ ระบบการหายใจ เร่งหัวใจให้ทำงานอย่างหนักและรวดเร็ว เพื่อเตรียมพร้อมต่อการสู้หรือถอยหนี รวมถึงหลั่งสารเอ็นโดรฟิน (Endorphins) เพื่อบรรเทาอาการเจ็บปวด (Pain Blockers) และสารโดพามีน (Dopamine) เพื่อเร่งอัตราการเต้นของหัวใจ และเพิ่มแรงดันโลหิต ระวังความรู้สึกการเจ็บปวด (Euphoric Pain Blocker) ซึ่งผลจากปฏิกิริยาของสารเหล่านี้ร่างกายอาจใช้ เพื่อช่วยให้รอดพ้นจากการเผชิญหน้าโดยการทำให้เรามีความอดทนที่มากขึ้น มีความแข็งแรงเพิ่มขึ้น และทนต่อความเจ็บปวดได้มากขึ้น แต่มันส่งผลเชิงลบต่อประสิทธิภาพการรับรู้เมื่อต้องเข้าสู่โหมดการต่อสู้ในสถานการณ์วิกฤติ เช่น ลดความรู้สึกเจ็บปวดจากการถูกกระทำเหมือนที่เราเห็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้กระทำผิดที่ถูกยิงแต่ยังคงยืนอยู่ได้โดยไม่รู้สึกเจ็บปวด, สภาวะการมองเห็นในลักษณะอุโมงค์ (Tunnel Vision) ที่ทำให้สูญเสียทัศนวิสัยจากทางด้านข้างเกือบทั้งหมด โดยจากเดิมที่สายตาสายตาจะสามารถเก็บภาพในมุมกว้างได้ แต่ในสภาวะฉุกเฉิน ร่างกายจะปรับอัตโนมัติให้เห็นภาพตรงหน้าได้น้อยลงไม่ต่างจากการมองเข้าไปในอุโมงค์, การสูญเสียการมองเห็นในระยะใกล้ และการได้ยินที่น้อยลงเกิดอาการหูบอดในบางจังหวะ อาการทางร่างกายทั้งหมดที่กล่าวถึงนี้เกิดขึ้นในช่วงเสียวิวัฒนาการของความเป็นความตายแต่จะมีผลยาวต่อเนื่องออกไปจนกระทั่งภัยคุกคามนั้นสิ้นสุดลง นอกจากนี้ยังมีปฏิกิริยาของร่างกายอื่น ๆ ที่พอควบคุมได้จากการฝึกทักษะที่เพียงพออีก เช่น มือสั่น ขาสั่น หรือกลิ่นปัสสาวะไม่อยู่ เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้คือการตอบสนองทางร่างกายที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนในขณะที่ต้องมีการตัดสินใจใช้กำลัง เพื่อระงับเหตุ ความสามารถบางอย่างที่เคยถูกฝึกฝนทักษะจนชำนาญจึงอยู่ใต้การควบคุมของระบบประสาทสั่งการอัตโนมัติแต่ไม่ว่าจะทำการฝึกมากมายเพียงใดก็ตาม สัญชาตญาณของมนุษย์ย่อมอยู่เหนือกว่าอำนาจทางจิตใจ และนั่นจึงเป็นสาเหตุว่าทำไมผู้มองเหตุการณ์ในภายหลังกับผู้เผชิญเหตุการณ์ที่อยู่จริงตรงหน้า จึงมีมุมมองของการเห็น และกระบวนการคิดตัดสินใจที่แตกต่างกันมาก

ปัญหาของการนำหลักระยะ 21 พุทมาเป็นเครื่องมืออธิบายถึงระยะทางที่เหมาะสมในการตัดสินใจใช้กำลังนั้น ยังมีความท้าทายเรื่องของโอกาสในการที่จะยิงถูก หรือไม่อีกด้วย เพราะสิ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการยิงในสถานการณ์จริงไม่ใช่วัตถุหยุดนิ่งในลักษณะของเป้าทำการฝึกแต่ คือ ผู้ต้องกระทำผิดที่พร้อมจะเคลื่อนที่ตลอดเวลาด้วยความเร็วที่ไม่สามารถกำหนดทิศทางที่แน่นอน การชักอาวุธปืนในลักษณะท่าทางที่ไม่พร้อมยิงแต่ต้องลั่นไกจึงมีความเสี่ยงสูงที่อาจจะพลาดเป้า การดึงอาวุธปืนออกจากซองปืนที่มีหลายระบบการปลดล็อกแล้ววาดออกไปยังเป้า ใช้ระยะเวลาเสียวินาทีที่ไม่เท่ากัน หรือการไม่ได้เล็งศูนย์ปืนอย่างถูกต้องตามหลักทฤษฎีมีโอกาสเกิดขึ้นได้สูงมากในสภาวะการณ์ที่ทุกอย่างเร่งรัดจำกัดด้วยเวลา การจัดการภัยคุกคามด้วยอาวุธปืนจึงถือเป็นสิ่งสุดท้าย (Last Resort) ที่แทบทุกประเทศจะแนะนำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ เพราะผลที่ตามมา มักไม่คุ้มค่านักในเชิงของการป้องกัน ในทางตรงกันข้ามความจำเป็นที่จะต้องใช้อาวุธปืนกลับมีมุมมองความเสี่ยงที่กว้างขวางกว่ามากตามหลักเหตุผล และทางเลือกสุดท้าย และเป็นการยากที่จะบอกว่าการลั่นไกยิงจำนวนกี่นัดจึงจะเพียงพอกับการป้องกันยับยั้งภัยคุกคามในระยะทางอันจำกัด ดังนั้นหลัก 21 พุต จึงไม่ใช่คำตอบที่ตายตัวเสมอไปในทุกสถานการณ์

การหาคำอธิบายที่จำลองให้เห็นถึงข้อจำกัดในการตัดสินใจเป็นเครื่องมือสำคัญที่ต้องใช้ในชั้นศาล ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในสถานการณ์วิกฤติ ที่ไม่ได้อธิบายในเชิงการแพทย์จึงอาจง่ายกว่าหากนำ

มาสอนตำรวจ รูปแบบนี้จึงปรากฏอยู่ในหนังสือ 30 Guiding Principles On Use of Force (Police Executive Research Forum, 2016) โดยนำเสนอกรอบกระบวนการทัศนคติที่รอบการตัดสินใจในสภาวะวิกฤติ 5 กระบวนการ คือ การรวบรวมข้อมูล การเข้าสู่สถานการณ์ประเมินภัยคุกคาม และความเสี่ยง การตัดสินใจใช้กำลังตามนโยบายที่กำหนดการเลือกหนทางที่ดีที่สุด และลงมือกระทำ การตอบสนองเหตุการณ์ การทบทวน และทำการประเมินซ้ำถึงสิ่งที่ได้กระทำไป โดยแนวทางนี้จะใช้เพื่อเตือนให้ตำรวจรู้จักการประเมินสถานการณ์ด้วยการตั้งคำถามตนเอง

แต่ไม่ว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจในช่วงเสี้ยววินาทีที่เพียงใด โอกาสของความผิดพลาดที่กลายเป็นประเด็นการประท้วงเกี่ยวกับนโยบายหลักการใช้กำลังในต่างประเทศเกิดขึ้นอยู่เสมอ ที่ผ่านมามหาหลายรัฐของสหรัฐอเมริกาเคยเกิดการประท้วงลุกลามกลายเป็นจลาจล ผลของการปลุกระดมส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหลายรายเป็นเหยื่อของความเกลียดชัง (Hate Crime) และตกเป็นเป้าหมายในการโจมตีที่ไร้เหตุผล

บทวิเคราะห์ วิจัย และข้อเสนอแนะ

ความกังวลใจของสังคมกับระดับการใช้กำลัง ประเด็นด้านความกังวลใจที่ประชาชนมีต่อการใช้แนวนโยบายระดับการใช้กำลัง นอกจากการกระทำที่อาจเกินขอบเขตของกฎหมายแล้ว ยังมีเรื่องเกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเวชที่ก่อเหตุอาชญากรรมอีกด้วย ซึ่งหนังสือ An Integrated Approach to De-Escalation and Minimizing Use of Force (Police Executive Research Forum, 2012) ได้แนะนำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ออกไปเผชิญเหตุต้องได้รับข้อมูลที่เพียงพอหากต้องเผชิญหน้ากับผู้ป่วยจิตเวชที่ก่ออาชญากรรม โดยรัฐควรมีทีมที่คอยให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องในการจัดการผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าว (Crisis Intervention Team -CIT) กรณีนี้หมายความว่าความรวมถึงกลุ่มที่มีความอยากฆ่าตัวตายโดยใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเครื่องมือ (Suicide by Cop) ด้วย หรือแม้แต่การใช้กำลังกับผู้หญิง เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด ผู้พิการหรือผู้ป่วย ต้องเป็นเรื่องที่จะต้องมีการทบทวนระดับการใช้กำลังให้มีความเหมาะสม ประเด็นนี้อาจไม่เป็นที่กล่าวถึงมากนัก แต่คงไม่ใช่เรื่องดีหากการใช้กำลังที่เกินความพอดีเกิดขึ้นกับคนกลุ่มเหล่านั้น

แนวทางการพิจารณาระดับการใช้กำลังจึงมีกรณีศึกษาสำคัญที่ตำรวจหลายประเทศจะนำไปใช้ในการเรียนการสอน โดยแนวทางการใช้กำลังที่ต้องมีเหตุผลอย่างหนึ่งที่จะสามารถรับฟังได้ (Objective Reasonableness) บทความเรื่อง National Consensus Policy On Use Of Force (Federal Law Enforcement Officers Association, 2017) ได้ยกตัวอย่างกรณี Tennessee V. Garner ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงวัยรุ่นที่เข้าไปโมยของในบ้านแล้วกำลังหลบหนี โดยไม่ฟังเสียงสั่งการที่บังคับให้หยุด เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงยิงวัยรุ่นคนดังกล่าวเสียชีวิต และเมื่อทำการค้นตัว ปรากฏว่าไม่มีอาวุธใด ๆ ติดตัว หรือกรณี Graham V. Connor ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังจับกุมด้วยวิธีการที่รุนแรง เหตุเพราะชายที่เข้าไปซื้อน้ำส้มเพราะระดับอินซูลินในเลือดตก รอคิวจ่ายเงินไม่ไหว เขาจึงออกมาข้างนอกร้านค้าโดยไม่ได้จ่ายเงินแล้วขับรถออกไป เจ้าหน้าที่ตำรวจได้บังคับให้หยุดรถ และใช้กำลังในการจับกุมใส่กุญแจมือจนได้รับบาดเจ็บ ทั้ง 2 กรณีศึกษานี้ถูกศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาตัดสินว่าเป็นการใช้กำลังที่เกินกว่าขอบเขตของกฎหมาย เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีช่องทางในการเลือกหนทางอื่นที่ดีกว่าได้เพื่อหยุดยั้งการหลบหนี กรอบแนวคิดในการเลือกหนทางอื่นก่อนจะพิจารณาใช้กำลัง และเครื่องมือควบคุมนี้ถูกมองว่าเป็นหลักสากล การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจใน

การระงับเหตุจึงต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยไม่มีทางเลือกอื่นใดที่เหมาะสมแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถใช้กำลังเท่าที่พอจะควบคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งแนวทางนี้น่าจะเพียงพอที่จะลบล้างความเชื่อของคนทั่วไปได้ว่าการไม่ฟังคำสั่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ และมีพฤติกรรมจะหลบหนีแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถใช้อาวุธปืนยิงได้นั้น ไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับหลักการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ปรากฏในเอกสารขององค์กรนิรโทษกรรมสากล เรื่อง Use of Force Guidelines for Implementation of the UN Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials (Amnesty International, 2015) ที่อธิบายกระบวนการภาครัฐที่จะต้องนำหลักการความถูกต้องตามกฎหมาย (Legality) ความจำเป็น (Necessity) การได้สัดส่วนกับพฤติกรรม (Proportionality) ความรับผิดชอบอันเกิดจากจิตสำนึกในผลที่เกิดขึ้นกับองค์กร และจากการกระทำของตนเอง (Accountability) มาปรับใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติกับประชาชนของรัฐโดยไม่ละเลยสิทธิของเหยื่อ (Victim Right) เอกสารชิ้นนี้แม้จะออกมาทีหลังแนวนโยบายระดับการใช้กำลังของหลายประเทศ แต่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงแนวนโยบายระดับการใช้กำลังที่จะต้องทำการทบทวนเพื่อปรับลดความรุนแรง หรือต้องแสวงหาวิธีการอื่นใดที่จะสามารถลดอัตราการบาดเจ็บของประชาชนลงได้

โดยสิ่งที่ตามมา คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทย ได้นำมากำหนดเป็นแนวทางในการใช้อาวุธปืนไว้ในคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามหลักสิทธิมนุษยชน (National Human Rights Commission of Thailand, 2013) ซึ่งอธิบายแนวทางทุกขั้นตอนในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างละเอียด รวมถึงกำหนดแนวทางการใช้กำลังที่ให้ใช้ได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่ง มีจุดมุ่งหมายในการบังคับใช้ที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งจะต้องเหมาะสม และได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ ส่วนการใช้อาวุธปืนจะทำได้ต่อเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์คับขันสุดขีดเท่านั้น และต้องใช้เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นจากการเสียชีวิต (Protection of Third Persons) หรือได้รับบาดเจ็บจากภัยคุกคามที่กำลังจะมาถึง เพื่อการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนีของบุคคลที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเป็นพิเศษที่อาจนำไปสู่ภัยคุกคามร้ายแรงต่อชีวิตได้ โดยต้องแสดงตัวให้ทราบว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วให้คำสั่งเตือนที่ชัดเจนในเวลาที่ยังพอ ยกเว้นการออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามนั้น อาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส ก็ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการใช้อาวุธปืนได้ ภายหลังการใช้อาวุธปืนแล้วต้องรีบให้การช่วยเหลือทางการแพทย์กับผู้ได้รับบาดเจ็บทุกคนแล้วแจ้งให้ญาติหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุดังกล่าวทราบ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาสอดคล้องกับสิ่งที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกแนวนโยบายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำไปปฏิบัติ

การฝึกฝนที่ท้าทายกับฐานคติของสังคม

แนวนโยบายที่มีอยู่ไม่ว่าจะมีทิศทางที่ดีเพียงใด แต่สุดท้ายของกระบวนการอันเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้งานคือการฝึกเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง แม้ว่าการฝึกหลักสูตรทักษะด้านยุทธวิธีให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับปฏิบัติการจะจัดหมุนเวียนทุกสัปดาห์ แต่ด้วยปริมาณเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่สัมพันธ์กับปริมาณรองรับของสถาบันการฝึกอบรมตำรวจ และการนั่งฟังคำบรรยายเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เพราะในห้วงวินาทีสุดท้ายที่ต้องตัดสินใจใช้กำลัง จำเป็นต้องใช้การประมวลผลทางสมองกับปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า และระบบการจดจำกล้ามเนื้อพร้อมกัน การฝึกเพื่อสนองตอบสิ่งเหล่านี้จึงต้องใช้เครื่องมือช่วยฝึกที่จะสามารถทำซ้ำ ๆ ได้ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกัน ข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถฝึกอบรม

ได้จำนวนมากได้ในคราวเดียวกันทั้งระบบการฝึกต้องมีการตรวจสอบจนแน่ใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผ่านการฝึกจะสามารถเลือกใช้วิธีการที่ถูกต้องแท้จริงได้ หากเกิดสถานการณ์เช่นนั้น

การให้ความสำคัญกับการฝึกด้านการใช้กำลัง ปรากฏในหนังสือ Re-Engineering Training On Police Use of Force (Police Executive Research Forum, 2015) จึงเน้นไปที่ชั่วโมงทำการฝึกที่เกี่ยวกับอาวุธปืนเป็นลำดับแรก ตามมาด้วยยุทธวิธีในการต่อสู้ ประเด็นข้อกฎหมาย การจำลองสถานการณ์เสมือนจริง การปฐมพยาบาล ทักษะในการสื่อสาร นโยบาย การลดระดับความขัดแย้ง การช่วยเหลือบุคคลในภาวะวิกฤติ การฝึกกระบองทางยุทธวิธี การใช้อุปกรณ์ควบคุมแบบไฟฟ้า (Electronic Control Weapons (ECWs) or Taser) และการใช้สเปร์ยพริกไทย แนวคิดนี้ได้นำมาปรับใช้กับหลักสูตรของตำรวจไทยโดยปรับเปลี่ยนให้มีความสำคัญกับวิชาการด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนให้มากขึ้น และฝึกการใช้เครื่องมือทางเลือกอื่นที่สามารถลดอัตราการบาดเจ็บที่รุนแรง

ความพยายามของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับการต่อสู้ฐานคติของสังคมที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงเป็นความท้าทายใหม่ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ข้อเสนอแนะหลักที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรต้องเร่งกระทำนอกเหนือจากการฝึกทักษะ และทำความเข้าใจนโยบายกับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานแล้ว ยังต้องประชาสัมพันธ์แนวทางการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมเพื่อลบล้างความเชื่อจากสิ่งที่เห็นในภาพยนตร์ และอดีตต่ออาชีพตำรวจ รวมถึงสร้างบรรทัดฐานใหม่อันเป็นที่ยอมรับในการทำงานที่ต้องให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส ซึ่งการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยเน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าใจอย่างถ่องแท้ ไปพร้อม ๆ กับการรณรงค์ทำความเข้าใจในทุกภาคส่วนทางสังคมอาจเป็นหนทางที่มีความปลอดภัยมากกว่าการเร่งรัดให้เกิดการปฏิบัติโดยปราศจากการบริหารจัดการมาตรฐานที่ชัดเจน

จากประสบการณ์ของผู้เขียน การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจยังเป็นเรื่องขั้วเกี่ยวกับระดับการใช้กำลังที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ จากการสำรวจความคิดเห็นที่ปรากฏตามภาพข่าวในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ จะเห็นได้ว่ากระแสสังคมมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ส่วนใหญ่ตัดสินความถูกผิดจากภาพจำที่เคยเห็นในภาพยนตร์ โดยไม่ทราบมุมมองของยุทธวิธีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ในการฝึกปฏิบัติกันโดยทั่วไปในโรงเรียนตำรวจ การผลิตวาทกรรมที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านยุทธวิธีตำรวจจึงมีความสำคัญกับการทำความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับสังคม ข้อจำกัดที่มีอยู่มากคือ นักวิชาการด้านยุทธวิธีตำรวจไม่ใช่นักเขียน แต่เป็นนักปฏิบัติที่ไม่ได้เน้นการผลิตเอกสารวิชาการ และหลายเรื่องเป็นข้อมูลเชิงเทคนิคที่มีไว้สอนกันเฉพาะกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยตนเอง การจะลบภาพจำที่เกิดขึ้นจากภาพยนตร์จึงมีโอกาasเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

บทสรุป

ระดับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้ออกเป็นนโยบายให้นำไปปฏิบัติยังคงอยู่ในท่ามกลางความคลางแคลงใจในเรื่องของข้อกฎหมายที่มีความย้อนแย้งกันไปมาจนเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับปฏิบัติการขาดความมั่นใจ แต่การฝึกทักษะและให้ความรู้ต่าง ๆ งามมีความพร้อมยังคงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้นโยบายนี้หยั่งยึดยั่งยืนอยู่ได้บนหลักการของความถูกต้องเป็นธรรม และทำให้เห็นความสำคัญของคุณค่าความเป็นมนุษย์

ความท้าทายเชิงทฤษฎี และความเชื่อที่ถูกสั่งสมมายาวนานเป็นอุปสรรคของการนำแนวนโยบาย การใช้กำลังไปสู่การทำงานที่เป็นรูปธรรม การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานแต่ละครั้งจึงไม่ใช่ เรื่องง่ายที่จะอธิบายสังคมได้ครบถ้วนในทุกแง่มุม หลายเรื่องเป็นการชี้ช่องทางเพื่อหลีกเลี่ยงหากอธิบายอย่าง แจ่มชัด หลายเรื่องหากอธิบายไม่กระจ่างชัดประชาชนก็หาได้ใส่ใจในการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แม้ว่า การใช้คำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์จะยังไม่สามารถตอบได้ถึงความเหมาะสม และยังคงต้องมีการทดลองการวิจัย ด้านยุทธวิธีอีกจำนวนมากที่จะต้องพิสูจน์

แนวนโยบายการใช้กำลังของไทยที่มีใช้ในทุกวันนี้จึงใช้ตรรกะเหตุผลจากกรณีศึกษาเทียบเคียงของ ต่างประเทศภายใต้หลักที่กำหนดไว้ว่ามีความเป็นสากล ซึ่งท้ายที่สุดยังคงต้องผ่านด้านความเข้าใจที่ประชาชน ส่วนใหญ่พึงใจเชื่อว่าหลักปฏิบัติตามข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยแตกต่าง ไปจากหลักกฎหมายในต่างประเทศ

เส้นทางในการนำแนวนโยบายการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจกับสังคมเสียเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังจำเป็นต้องผลิตวาทกรรมที่เกี่ยวข้องใน เชิงวิชาการออกมาให้มีจำนวนมากพอจะใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารถึงแนวทางปฏิบัติของรัฐที่ถูกกำหนดไว้ อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2556). **คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามหลัก สิทธิมนุษยชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: Design & Print Co.,Ltd.
- มติชนออนไลน์. (2560). **พระบรมราโชวาทในหลวงรัชกาลที่ 9 คำสอน ‘พ่อ’ ต่อดำรวจไทย**. [Online]. Available: <https://www.matichon.co.th/news/707694>. [2561, มกราคม 20].
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2559). **คู่มือมาตรฐานสายตรวจผู้ประสบเหตุร้ายแรง**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ตำรวจ.

References

- Amnesty International. (2015). **Use of Force Guidelines for Implementation of the UN Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials**. Amsterdam: Author.
- Federal Law Enforcement Officers Association. (2017). **National Consensus Policy on Use of Force**. [Online]. Available: <https://www.fleoa.org/Downloads/National-Consensus-Policy-On-Use-Of-Force.pdf>. [2561, มกราคม 31].
- Michael R. Smith, J.D., Ph.D. (2010). **A Multi-Method Evaluation of Police Use of Force Outcomes: Final Report to the National Institute of Justice (NCJ 231176)**. Department of Criminology and Criminal Justice, University of South Carolina, USA.

- National Institute of Justice. (2011). **Research in Brief Police Use of Force, Tasers and Other Less-Lethal Weapons**. USA.: Washington D.C.
- Philip Bulman. (2010). Police Use of Force: The Impact of Less-Lethal Weapons and Tactics. **The National Institute of Justice (NIJ) Journal No. 267**, (NCJ 233281).
- Police Executive Research Forum. (2011). **2011 Electronic Control Weapon Guidelines**. Washington D.C.: Author.
- Police Executive Research Forum. (2012). **An Integrated Approach to De-Escalation and Minimizing Use of Force**. Washington D.C.: Author.
- Police Executive Research Forum. (2015). **Re-Engineering Training on Police Use of Force**. Washington D.C.: Author.
- Police Executive Research Forum. (2016). **30 Guiding Principles On Use of Force**. Washington D.C.: Author.
- Ron Martinelli. (2014). **Revisiting the “21-Foot Rule”**. [Online]. Available: <http://www.policemag.com/channel/weapons/articles/2014/09/revisiting-the-21-foot-rule.aspx> [2018, January 31].
- The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (1990). **Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials**. [Online]. Available: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfForceAndFirearms.aspx> [2018, January 20].
- United Nations Publications: Rights and Permissions. (1979). **Code of Conduct for Law Enforcement Officials**. [Online]. Available: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/codeofconduct.pdf> [2018, January 20].

Translated Thai References

- Matichononline. (2017). **The Royal Guidance of his Majesty the King Bhumibol Adulyadej on Father to Thai Police**. [Online]. Available: <https://www.matichon.co.th/news/707694>. [2018, January 20]. (in Thai).
- National Human Rights Commission of Thailand. (2013). **Human Rights Standards and Practice for the Police**. (First Edition). Bangkok: P2 Design & Print Co.,Ltd. (in Thai).
- Royal Thai Police. (2016). **First Responder’s Standard and Practice Manual**. (First Edition). Bangkok: Police Printing Bureau. (in Thai).

ผู้เขียน

พันตำรวจโท ดร.สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ

อาจารย์ (สบ 3) ทนท.อาจารย์กลุ่มวิชาความมั่นคงและกิจการพิเศษ
กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
เลขที่ 100 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
e-mail: steaveapple@gmail.com

